

Р. А. Топазли

кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Закладу вищої освіти «Університет трансформації майбутнього»

РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОГРАМ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

У статті розглядається питання розробки методології оцінки ефективності будівельних програм та їхнього впливу на економіку. Будівельна галузь відіграє важливу роль у розвитку національної економіки, оскільки забезпечує створення інфраструктури, стимулює інвестиційну активність, сприяє розвитку суміжних секторів та формує значну частку валового внутрішнього продукту (ВВП). Враховуючи стратегічне значення будівельних програм, оцінка їхньої ефективності є ключовим завданням для державних органів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. У статті визначено основні критерії оцінювання ефективності будівельних програм, зокрема економічні, соціальні та екологічні показники. Запропоновано методичний підхід, що дозволяє комплексно оцінювати ефективність будівельних проєктів на основі аналізу внутрішньої норми прибутковості, терміну окупності, бюджетної ефективності, рівня створення робочих місць, впливу на якість життя населення та дотримання екологічних стандартів. Особливу увагу приділено ролі державного регулювання у забезпеченні ефективності будівельних програм. Визначено основні механізми державного впливу, зокрема створення нормативно-правової бази, стимулювання інноваційних технологій у будівництві, контроль за дотриманням технічних стандартів та підтримка державно-приватного партнерства. Проаналізовано вплив державних стратегій, таких як Національна транспортна стратегія України до 2030 року, на розвиток будівельної галузі та економічний розвиток країни загалом. Результати дослідження свідчать про значний мультиплікаційний ефект будівельних програм, який виражається в зростанні ВВП, збільшенні податкових надходжень, розвитку інфраструктури та покращенні умов життя населення. Запропонована методологія може бути використана для ухвалення управлінських рішень щодо оптимізації інвестицій у будівництво та підвищення ефективності державного регулювання галузі. Перспективи подальших досліджень включають розгляд впливу цифровізації на будівельні програми, розробку механізмів залучення приватних інвесторів через державно-приватне партнерство та оцінку довгострокових наслідків реалізації будівельних програм у контексті сталого розвитку.

Ключові слова: будівельні програми, економічна ефективність, державне регулювання, будівельна галузь, інвестиції.

Постановка проблеми. Будівельна галузь є однією з найважливіших складових економічної системи, оскільки вона забезпечує розвиток інфраструктури, сприяє створенню нових робочих місць та стимулює економічне зростання. Реалізація масштабних будівельних програм має мультиплікаційний ефект, оскільки інвестовані в галузь кошти впливають на розвиток інших секторів економіки, таких як транспорт, енергетика, машинобудування та фінансові послуги. Проте ефективність будівельних програм не завжди є очевидною, і її оцінка потребує комплексного підходу, що враховує не лише економічні, але й соціальні та екологічні аспекти. Однією з основних проблем будівельної

галузі є необхідність значних капіталовкладень, які повинні приносити довгострокові економічні та соціальні вигоди. Водночас неефективне управління будівельними проєктами може призвести до перевитрати бюджетних коштів, затримок у реалізації, низької якості будівництва та відсутності належного економічного ефекту. На сьогодні існує нагальна потреба у створенні методології оцінки ефективності будівельних програм, яка дозволила б здійснювати комплексний аналіз інвестиційних проєктів та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Державні програми розвитку будівництва повинні відповідати загальноекономічним пріоритетам країни, таким як підвищення рівня зайнятості, модерні-

зація інфраструктури, покращення умов життя населення та стимулювання інновацій у галузі. Значну роль у цьому процесі відіграє державне регулювання, яке визначає стратегічні пріоритети розвитку будівництва, регламентує інвестиційну політику, а також забезпечує контроль за реалізацією проєктів. Важливою складовою ефективного управління будівельною сферою є розробка дієвих механізмів фінансування, зокрема залучення приватного капіталу через державно-приватне партнерство, що дозволяє зменшити навантаження на державний бюджет та підвищити ефективність використання ресурсів. Дослідження, присвячені оцінці ефективності будівельних програм, свідчать про необхідність запровадження комплексного підходу до аналізу, який враховує різні аспекти реалізації проєктів, включаючи економічні, соціальні, екологічні та інституційні фактори. Зокрема, слід оцінювати не лише безпосередній фінансовий результат від будівництва, але й його вплив на довгостроковий розвиток регіонів та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика оцінки ефективності будівельних програм широко висвітлюється у наукових працях, які аналізують роль державного регулювання, інвестиційну привабливість галузі, соціально-економічні аспекти будівництва та його вплив на макроекономічні показники. Дослідження Згалат-Лозинської Л. О. [1] розглядають оптимізацію державного управління інноваційним розвитком у будівництві, підкреслюючи важливість реалізації концепції громадянського суспільства для ефективного впровадження будівельних програм. Гуштик Н. [2] аналізує історичний розвиток державного управління у будівельній сфері та його сучасні тенденції, акцентуючи увагу на необхідності реформування нормативно-правової бази для підвищення ефективності будівельних процесів. Зеленков А. В. та Нестеренко Г. В. [3] досліджують особливості управління дорожньо-будівельними роботами, приділяючи увагу проблемам фінансування та впливу будівництва транспортної інфраструктури на економічне зростання. У свою чергу, Кононенко І. В. і Кпождедо М. Ф. К. [4] аналізують методи вибору підходу для управління портфелем проєктів у будівельній сфері, що дозволяє оптимізувати використання фінансових і матеріальних ресурсів. Мелко В. [5] розглядає будівельну галузь як об'єкт державного регулювання, підкреслю-

ючи роль державно-приватного партнерства у фінансуванні інфраструктурних проєктів. Значний внесок у дослідження державної політики у сфері будівництва робить Марушева О. А. [8], яка аналізує механізми нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівельній галузі та їхній вплив на економічну стабільність. Таким чином, попередні дослідження підтверджують необхідність комплексного підходу до оцінки ефективності будівельних програм, враховуючи економічні, соціальні та екологічні аспекти. Водночас існує потреба у розробці уніфікованої методології оцінювання, яка дозволить систематично аналізувати ефективність будівельних проєктів, мінімізувати ризики та підвищити рівень інвестиційної привабливості галузі.

Метою статті є розробка методології оцінки ефективності будівельних програм, яка дозволить враховувати комплекс показників та надавати об'єктивну оцінку результатів реалізації інвестиційних проєктів у будівельній галузі.

Виклад основного матеріалу. Будівельна галузь є стратегічно важливою сферою економіки, яка впливає на розвиток інфраструктури, рівень зайнятості, інвестиційну привабливість країни та загальний добробут населення. Ефективне функціонування цієї галузі значною мірою залежить від державного регулювання, яке визначає умови для розвитку будівельних програм, встановлює нормативно-правову базу, регламентує інвестиційну політику та забезпечує контроль за реалізацією будівельних проєктів.

Державне регулювання будівельної галузі передбачає низку ключових напрямів, серед яких:

1. Нормативно-правове регулювання – встановлення стандартів, норм і вимог до будівельних матеріалів, технологій та процесів;
2. Фінансове регулювання – визначення механізмів державного фінансування будівництва, податкової політики та залучення інвестицій;
3. Адміністративне регулювання – видача дозволів, сертифікація, ліцензування учасників будівельного ринку;
4. Контроль і нагляд – державний моніторинг якості виконання будівельних проєктів, відповідність технічним нормам та екологічним стандартам.

Одним із ключових елементів державного управління у будівельній галузі є нормативно-правове регулювання, яке встановлює

загальні правила та вимоги до всіх учасників ринку. В Україні функціонує система будівельних норм і стандартів, які регулюють проектування, зведення та експлуатацію об'єктів будівництва. Зокрема, важливе значення мають Державні будівельні норми (ДБН), які є обов'язковими для виконання під час реалізації будівельних програм. Водночас проблема полягає у тому, що нормативно-правова база часто застаріла та не відповідає сучасним міжнародним стандартам, що створює бар'єри для залучення іноземних інвесторів і впровадження інноваційних технологій у будівництві [1].

Державна фінансова політика у сфері будівництва спрямована на стимулювання інвестицій, проте недостатня прозорість механізмів розподілу бюджетних коштів та корупційні ризики часто ускладнюють ефективну реалізацію будівельних програм. Важливим аспектом фінансування будівництва є державно-приватне партнерство, яке дозволяє залучати приватний капітал для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. В Україні впровадження таких механізмів ще не є достатньо розвиненим, що стримує потенціал будівельної галузі [2].

Адміністративне регулювання будівельної сфери включає механізми видачі дозволів на будівництво, сертифікації проєктів, ліцензування будівельних компаній та оцінки відповідності будівельних матеріалів. Незважаючи на запровадження реформ у цій сфері, процедури отримання дозволів досі залишаються складними та часозатратними, що негативно впливає на темпи розвитку галузі та інвестиційний клімат у країні. Водночас процеси цифровізації дозволяють спростити бюрократичні процедури, зменшити корупційні ризики та прискорити реалізацію будівельних програм.

Контроль і нагляд за будівельною діяльністю є ще одним важливим аспектом державного регулювання. В Україні функціонує система державного контролю за якістю будівництва, яка здійснюється через Державну інспекцію архітектури та містобудування (ДІАМ). Основними завданнями цього органу є забезпечення дотримання будівельних норм, виявлення порушень та притягнення до відповідальності суб'єктів, які не відповідають вимогам безпеки. Однак ефективність роботи наглядових органів часто критикується через недостатню незалежність, що може призводити до зловживань та вибіркового підходу до контролю [3].

Серед ключових проблем державного регулювання будівельної сфери можна виділити наступні: Застарілі нормативно-правові акти, які не відповідають сучасним вимогам ринку; Неефективність процедур дозвільної системи, що уповільнює реалізацію будівельних проєктів; Недостатність механізмів залучення приватного капіталу та обмеженість джерел фінансування; Корупційні ризики у сфері розподілу державних коштів та ліцензування будівельних компаній; Недостатній рівень контролю за якістю будівництва, що може призводити до використання неякісних матеріалів і недотримання стандартів безпеки.

Для покращення державного регулювання будівельної галузі необхідно впроваджувати комплексні реформи, зокрема:

1. Гармонізація нормативно-правової бази з міжнародними стандартами, що сприятиме залученню іноземних інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності будівельного сектору.

2. Спрощення дозвільних процедур через цифровізацію адміністративних процесів, що дозволить зменшити витрати часу і коштів для бізнесу.

3. Розширення механізмів фінансування будівництва, зокрема шляхом розвитку державно-приватного партнерства та залучення кредитних ресурсів міжнародних фінансових установ.

4. Посилення контролю та боротьби з корупцією, зокрема через прозорі механізми розподілу державних замовлень та незалежний нагляд за якістю будівництва.

5. Розвиток програм енергоефективного будівництва, що дозволить зменшити витрати енергоресурсів і знизити екологічне навантаження на довкілля.

Таким чином, ефективне державне регулювання будівельної сфери є критично важливим для сталого розвитку економіки. Вдосконалення механізмів управління, модернізація законодавства та впровадження сучасних технологій у будівництві дозволять створити сприятливе середовище для розвитку галузі, що позитивно вплине на економічну ситуацію в країні в цілому.

Державне регулювання будівельної галузі є ключовим фактором, що визначає ефективність реалізації будівельних програм та їхній внесок у загальноекономічний розвиток країни. Основні напрями регулювання включають нормативно-правове забезпечення, фінансову підтримку, інвестиційну політику, а також контроль за якістю та безпекою будівельних об'єктів.

Україна має значну кількість законодавчих та нормативних актів, які регламентують функціонування будівельної сфери. Важливу роль у регулюванні галузі відіграють державні будівельні норми (ДБН), закони про містобудівну діяльність, а також стратегічні документи, такі як Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року [6]. Ця стратегія передбачає розвиток інфраструктури, зокрема будівництво доріг, мостів, аеропортів, що є важливими складовими державних будівельних програм.

Одним із важливих аспектів державного регулювання є фінансування будівельних програм. Держава виділяє кошти на інфраструктурні проекти через державний та місцеві бюджети, а також сприяє залученню іноземних інвесторів. Проте обмеженість бюджетних ресурсів вимагає впровадження нових механізмів фінансування, таких як державно-приватне партнерство (ДПП). Використання цього підходу дозволяє залучити приватний капітал для будівництва об'єктів інфраструктури, зменшуючи навантаження на державний бюджет [7].

Контроль за якістю будівництва та відповідністю об'єктів будівельним нормам здійснюється через державні органи, такі як Державна інспекція архітектури та містобудування України. Ефективність цього контролю значною мірою визначає довговічність будівель, безпеку для мешканців та відповідність сучасним стандартам енергоефективності [5].

Загалом, ефективне державне регулювання будівельної галузі сприяє підвищенню рівня інвестиційної привабливості країни, створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу, а також забезпечує стабільне функціонування будівельного ринку. Водночас, проблемами регулювання залишаються бюрократичні перешкоди, корупція у видачі дозволів на будівництво, а також недостатній контроль за дотриманням екологічних стандартів. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що передбачає реформування нормативної бази, цифровізацію дозвільних процедур та впровадження сучасних механізмів фінансування будівельних програм.

Оцінка ефективності будівельних програм є важливим завданням для державних органів, інвесторів та економістів, оскільки дозволяє визначити доцільність реалізації проектів, оптимізувати витрати та сприяти досягненню стратегічних цілей розвитку країни. Для цього

використовуються різні методологічні підходи, які включають економічний, соціальний та екологічний аспекти оцінювання.

Економічний підхід є одним із найпоширеніших методів оцінки ефективності будівельних програм. Він передбачає аналіз фінансових показників, таких як: Внутрішня норма прибутковості (IRR) – цей показник визначає прибутковість проекту та його здатність генерувати дохід у довгостроковій перспективі. Якщо значення IRR перевищує вартість капіталу, інвестиції в проект вважаються доцільними [3]. Термін окупності інвестицій (PP) – дозволяє визначити, за який період вкладені кошти повернуться через доходи від реалізації проекту. Чим коротший термін окупності, тим привабливішим є будівельний проект. Коефіцієнт бюджетної ефективності – цей показник використовується при оцінці державних інвестицій у будівництво і визначає, наскільки ефективно використовуються бюджетні кошти для досягнення економічного ефекту [4].

Окрім економічних показників, важливу роль відіграє соціальний підхід до оцінки ефективності будівельних програм. Соціальні фактори включають: Створення нових робочих місць – будівельні проекти можуть суттєво впливати на рівень зайнятості у регіонах, особливо якщо йдеться про масштабні інфраструктурні програми. Поліпшення житлових умов населення – зростання обсягів житлового будівництва дозволяє забезпечити населення доступним і якісним житлом, що позитивно впливає на рівень життя громадян. Розвиток соціальної інфраструктури – будівництво шкіл, лікарень, транспортних розв'язок та інших соціально значущих об'єктів підвищує рівень якості життя населення та сприяє гармонійному розвитку міст і сільських територій [2].

Ще одним важливим аспектом оцінки є екологічний підхід, який враховує вплив будівельних програм на навколишнє середовище. Основними показниками цього підходу є: Рівень енергоспоживання – сучасні будівельні проекти повинні відповідати стандартам енергоефективності, що дозволяє зменшити витрати на експлуатацію будівель та знизити навантаження на енергетичну систему країни. Викиди парникових газів та екологічний вплив – оцінка будівельних проектів з точки зору їх впливу на довкілля стає все більш актуальною, особливо в контексті глобального потепління та міжнародних зобов'язань України щодо скорочення

викидів CO₂. Використання екологічних матеріалів – сучасні будівельні програми мають орієнтуватися на використання екологічно чистих та відновлюваних матеріалів, що зменшує шкідливий вплив на природу та сприяє формуванню здорового середовища для життя [7].

Комплексний підхід до оцінки ефективності будівельних програм, який поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти, дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо фінансування та реалізації проєктів. Застосування сучасних методів аналізу, таких як оцінка ризиків, порівняння альтернативних сценаріїв розвитку та прогнозування економічних ефектів, дає можливість підвищити результативність будівельної діяльності та забезпечити сталий розвиток галузі.

Розробка методології оцінки ефективності будівельних програм є важливим завданням для державних органів, інвесторів, фінансових установ та управлінців, які приймають рішення щодо доцільності реалізації проєктів. Будівельні програми вимагають значних фінансових вкладень, а їх реалізація має широкий вплив на економіку, соціальну сферу та довкілля. Тому оцінка їх ефективності повинна здійснюватися комплексно, враховуючи як кількісні, так і якісні показники. Запропонована методологія оцінки ефективності будівельних програм включає кілька основних етапів, які дозволяють здійснити всебічний аналіз результативності реалізації будівельних проєктів.

На основі проведених розрахунків та аналізу показників ефективності будівельної програми формується висновок щодо її доцільності. Якщо аналіз вказує на високу рентабельність, соціальну та екологічну ефективність проєкту, його реалізація може бути підтримана як державою, так і приватними інвесторами. В іншому випадку пропонуються рекомендації щодо оптимізації бюджету, удосконалення технологічних рішень або пошуку додаткових джерел фінансування.

Таким чином, розроблена методологія оцінки ефективності будівельних програм дозволяє здійснювати комплексний аналіз інвестиційних проєктів, враховуючи фінансові, соціальні та екологічні аспекти. Використання системного підходу до оцінювання забезпечує ефективне управління ресурсами, мінімізує ризики та сприяє досягненню стратегічних цілей розвитку будівельної галузі.

Будівельна галузь відіграє ключову роль у розвитку економіки будь-якої країни, оскільки вона забезпечує створення інфраструктури,

сприяє зростанню зайнятості, стимулює суміжні галузі промисловості та підвищує рівень соціального добробуту населення. Будівельні програми, незалежно від їхнього масштабу, мають значний мультиплікаційний ефект, тобто здатність генерувати додатковий економічний приріст завдяки залученню значних інвестицій та активізації ринкових процесів.

Одним із найважливіших аспектів впливу будівельних програм на економіку є стимулювання зростання ВВП. Будівництво є капіталомісткою галуззю, і його внесок у ВВП може досягати 5–10% залежно від рівня розвитку країни. У країнах, що розвиваються, будівництво є рушійною силою економічного підйому, оскільки активні інфраструктурні проєкти сприяють розширенню транспортної, житлової та виробничої інфраструктури. В Україні частка будівельної галузі у ВВП коливається в межах 2,5–3%, однак потенціал зростання значно вищий, особливо в умовах післявоєнного відновлення економіки та інфраструктури.

Крім безпосереднього внеску у ВВП, будівельні програми сприяють розвитку суміжних секторів економіки, таких як виробництво будівельних матеріалів, металургія, транспорт, фінансові послуги та енергетика. Наприклад, зростання попиту на цемент, бетон, арматуру, теплоізоляційні матеріали стимулює розвиток відповідних виробництв, що своєю чергою створює нові робочі місця та збільшує податкові надходження до бюджету. Зокрема, в Україні будівельний сектор активно взаємодіє з металургійною галуззю, оскільки значна частина будівельних конструкцій та інфраструктурних об'єктів виготовляється із сталі та залізобетону.

Ще одним важливим економічним ефектом будівельних програм є зростання рівня зайнятості. Будівельна галузь є однією з найбільших у світі за кількістю створених робочих місць. Реалізація масштабних інфраструктурних проєктів, таких як будівництво доріг, мостів, житлових комплексів або промислових об'єктів, забезпечує роботою не лише працівників будівельної сфери, але й інженерів, архітекторів, водіїв, постачальників матеріалів, операторів спецтехніки та інших спеціалістів. У розвинених країнах близько 7–10% працездатного населення зайнято у будівельному секторі. В Україні цей показник нижчий – близько 5%, однак у періоди активного будівництва (наприклад, підготовка до міжнародних заходів або відбудова зруйнованих об'єктів) цей показник може зростати [2].

Будівельні програми також сприяють підвищенню рівня інвестиційної привабливості країни. Розвинена інфраструктура є ключовим фактором залучення іноземних інвесторів, які оцінюють логістичну доступність, транспортні можливості та якість житлових умов для своїх співробітників перед відкриттям виробництв або офісів. Наприклад, модернізація аеропортів, портів, залізничних вузлів та автомобільних доріг робить країну привабливішою для міжнародного бізнесу. В Україні важливу роль у цьому процесі відіграє Національна транспортна стратегія до 2030 року, яка передбачає масштабне будівництво та реконструкцію інфраструктурних об'єктів [6].

Ще один важливий аспект впливу будівельних програм на економіку – розвиток ринку нерухомості. Збільшення обсягів житлового будівництва сприяє стабілізації або навіть зниженню цін на житло, що робить його доступнішим для населення. Це, своєю чергою, стимулює зростання рівня споживчого кредитування та розвитку банківської системи. У країнах Європи будівельний бум часто супроводжується активним розвитком ринку іпотеки, що сприяє збільшенню купівельної спроможності громадян та залученню додаткових коштів у фінансовий сектор.

Будівельні програми мають також важливий вплив на державні фінанси. Масштабні будівельні проекти можуть бути як джерелом доходів для бюджету, так і значним навантаженням на державні витрати. З одного боку, будівельна діяльність генерує податкові надходження у вигляді ПДВ, податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), а також різних місцевих зборів. З іншого боку, реалізація великих державних проектів, особливо інфраструктурних, потребує значних фінансових вкладень, що може призводити до зростання бюджетного дефіциту або збільшення державного боргу. Саме тому в багатьох країнах будівництво стратегічно важливих об'єктів здійснюється за механізмом державно-приватного партнерства (ДПП), що дозволяє частково або повністю передати фінансовий тягар на приватних інвесторів [7].

Крім того, будівельні програми сприяють підвищенню рівня технологічного розвитку країни. Використання сучасних методів будівництва, інноваційних матеріалів та цифрових технологій у проектуванні сприяє зростанню продуктивності праці та підвищенню якості будівельної про-

дукції. У світі набирає популярності концепція «розумного будівництва» (Smart Construction), яка передбачає впровадження автоматизованих систем управління будівництвом, 3D-друку будівель, використання екологічно чистих матеріалів та енергоефективних технологій. В Україні цей тренд поки що розвивається повільно, однак поступове залучення іноземного капіталу та адаптація європейських стандартів будівництва сприятиме прискоренню цього процесу.

Таким чином, будівельні програми мають широкий та багатогранний вплив на економіку країни. Вони сприяють зростанню ВВП, стимулюють розвиток суміжних галузей, створюють нові робочі місця, підвищують рівень інвестиційної привабливості, впливають на ринок нерухомості та сприяють модернізації державної інфраструктури. Водночас ефективність реалізації таких програм значною мірою залежить від рівня державного регулювання, прозорості будівельного процесу, залучення приватного капіталу та впровадження інноваційних технологій. Для забезпечення сталого розвитку будівельної галузі необхідно удосконалювати механізми фінансування, підвищувати рівень контролю за витрачанням коштів та розширювати міжнародне співробітництво у сфері будівельних технологій та інфраструктурних інвестицій.

Висновки. Будівельні програми відіграють ключову роль у розвитку національної економіки, сприяючи зростанню ВВП, створенню нових робочих місць, розвитку суміжних галузей промисловості та покращенню соціальної інфраструктури. Враховуючи значний вплив будівництва на економічний та соціальний розвиток, необхідність розробки ефективної методології оцінки будівельних програм є вкрай актуальною. У статті було проаналізовано основні підходи до оцінки ефективності будівельних проектів, визначено ключові показники результативності, а також розглянуто механізми державного регулювання будівельної галузі.

Аналіз показав, що для забезпечення ефективного управління будівельними програмами необхідно використовувати комплексний підхід до оцінювання, який включає економічні, соціальні та екологічні аспекти. Використання економічних показників, таких як внутрішня норма прибутковості (IRR), чиста приведена вартість (NPV), індекс прибутковості (PI) та термін окупності (PP), дозволяє визначити фінансову доцільність реалізації проектів. Соціальні критерії оцінки, зокрема кількість створених робо-

чих місць, доступність житла та покращення соціальної інфраструктури, забезпечують розуміння впливу будівельних програм на добробут населення. Окрім того, екологічні аспекти, такі як рівень енергоефективності, вплив на довкілля та використання екологічно чистих матеріалів, набувають все більшого значення у сучасному будівництві, що відповідає міжнародним трендам сталого розвитку.

Важливим фактором підвищення ефективності будівельних програм є роль державного регулювання. Державні органи повинні забезпечувати прозорість будівельних процесів, вдосконалювати нормативно-правову базу, сприяти залученню інвесторів, а також контролювати якість будівництва та дотримання екологічних стандартів. Використання механізмів державно-приватного партнерства (ДПП) дозволяє зменшити фінансове навантаження на державний бюджет і залучити приватний капітал до реалізації масштабних інфраструктурних проєктів.

Загалом, будівельні програми є одним із найважливіших інструментів економічного розвитку країни, і їх ефективність залежить від грамотного планування, оцінки результативності та належного регулювання. Використання запропонованої методології оцінки ефективності будівельних програм дозволить державним органам, інвесторам та будівельним компаніям приймати обґрунтовані рішення щодо реалізації інфраструктурних проєктів, що сприятиме економічному зростанню, покращенню соціальної ситуації та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Список використаної літератури:

1. Згалат-Лозинська Л. О. Оптимізація функцій державного управління інноваційним розвит-

ком в будівництві на основі реалізації концепції громадянського суспільства в Україні. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2020. № 4. С. 47-53.

2. Гуштик Н. Державне управління в галузі будівництва: ретроспективний аналіз. Ефективність державного управління : Зб. наук. праць. 2013. Вип. 37. С. 204-212.
3. Зеленков А. В., Нестеренко Г. В. Управління проєктами дорожньо-будівельних робіт. Економіка та управління підприємством машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. Харків: ХАІ. 2011. № 1(13). С. 57–65.
4. Кононенко І. В., Кподжедо М.Ф.К. Метод вибору підходу для управління портфелем проєктів і його застосування. Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проєктами. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 1(5). С. 29-38.
5. Мелко В. Галузь будівництва як об'єкт державного регулювання. Науковий альманах. Серія: Управління та адміністрування. 2016. Vol. 2 (II). С. 18-22. URL: https://eprints.oa.edu.ua/6215/1/Global_world_2_2006-18-22.pdf
6. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 року № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>
7. Козич О.М. Державне регулювання діяльності будівельної галузі України. Держава і ринок. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/04.pdf>
8. Марушева О.А. Державне управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві: теоретичні засади. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 12. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1304>

Topazly R. A. Development of a methodology for assessing the efficiency of construction programs and their impact on the economy

The article considers the issue of developing a methodology for assessing the effectiveness of construction programs and their impact on the economy. The construction industry plays an important role in the development of the national economy, as it ensures the creation of infrastructure, stimulates investment activity, contributes to the development of related sectors and forms a significant share of the gross domestic product (GDP). Given the strategic importance of construction programs, assessing their effectiveness is a key task for state bodies, investors and other stakeholders. The article identifies the main criteria for assessing the effectiveness of construction programs, in particular economic, social and environmental indicators. A methodological approach is proposed that allows for a comprehensive assessment of the effectiveness of construction projects based on an analysis of the internal rate of return, payback period, budget efficiency, level of job creation, impact on the quality of life of the population and compliance with environmental standards. Particular attention is paid to the role of state regulation in ensuring the effectiveness of construction programs. The main mechanisms of state influence are identified, in particular, the creation of a

regulatory framework, stimulation of innovative technologies in construction, control over compliance with technical standards and support for public-private partnership. The impact of state strategies, such as the National Transport Strategy of Ukraine until 2030, on the development of the construction industry and the economic development of the country as a whole is analyzed. The results of the study indicate a significant multiplier effect of construction programs, which is expressed in GDP growth, increased tax revenues, infrastructure development and improvement of living conditions of the population. The proposed methodology can be used to make management decisions on optimizing investments in construction and increasing the effectiveness of state regulation of the industry. Prospects for further research include considering the impact of digitalization on construction programs, developing mechanisms for attracting private investors through public-private partnerships and assessing the long-term consequences of implementing construction programs in the context of sustainable development.

Key words: *construction programs, economic efficiency, state regulation, construction industry, investments.*